

Anne Jugănaru & Alexandru Radu

FSN - UN PARADOX POLITIC (1989-1992)

România postcomunistă

O istorie a partidelor politice în interviuri și documente

Volumul I

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE – pag 7

GENEZA – pag 9

CELE DOUĂ FRONTURI – pag 13

FSN – PARTID SAU MIȘCARE POLITICĂ? – pag 33

SCIZIUNILE FESENISTE – pag 74

CONVENȚIA SCHISMEI DIN MARTIE 1992 – pag 123

RĂZBOIUL TRANDAFIRILOR – pag 148

Index de nume – pag 181

|| CUVÂNT ÎNAINTE ||

Parte a procesului politic european din anul 1989, geneza tranziției politice românești a avut note particulare, datorate unor cauze istorice în principal, mai ales în ceea ce privește (re)nașterea pluripartidismului.

În acest sens, trebuie reamintită caracteristica principală a monolitismului României comuniste, care a făcut ca sistemul politic să nu accepte existența, fie și formală, a altor partide politice în afara celui comunist, investit constituțional cu „rol conducător”. Un astfel de simulacru de pluripartidism, tolerat în țări ca Cehoslovacia, Polonia sau chiar Bulgaria, deși fără un rol politic activ în perioada comunistă, a devenit semnificativ la momentul de debut al tranziției politice, polarizând forțele anticomuniste. În astfel de țări est-europene, revoluția anticomunistă a fost nonviolentă, *de catifea*, îmbrăcând forma negocierilor dintre puterea comunistă și forțele anticomuniste ale căror germeni existau deja. Spre deosebire, în România, lipsa oricărei forme instituționale a opoziției anticomuniste a făcut ca tranziția să capete un caracter exploziv, violent, iar pluripartidismul să se nască post-factum, din implozia partidului comunist.

În aceste condiții, după decembrie 1989 au funcționat numai partide post-comuniste, pe o scenă politică dominată, în absența de continuitate a partidului comunist, de clivajul comuniști-anticomuniști în forma sui-generis a confruntării dintre *revoluționari* (FSN) și *tradiționaliști* (partidele istorice).

Oficial, primul partid politic s-a constituit pe 6 ianuarie 1990, în baza Decretului-lege nr. 4 din 31 decembrie 1989, emis de puterea revoluționară. Totuși, la acea dată funcționau *de facto* numeroase formațiuni politice, iar pluripartidismul incipient va deveni rapid un multipartidism excesiv. Astfel, dacă la data primelor alegeri libere existau circa 80 de partide politice, la sfârșitul lui 1995, numărul lor ajunsese deja la 200. Ulterior însă, coagularea spectrului partidist a fost grăbită de legislația din domeniu, care a favorizat partidele mari, cu extindere națională, ca și de strategiile de alianță, ce au făcut ca numărul partidelor importante să se restrângă semnificativ.

Renașterea pluripartidismului a fost fenomenul politic cel mai spectaculos al tranziției românești, dar, pe de altă parte, forța sa explozivă a făcut să treacă în plan secund celelalte componente ale regimului democratic, ceea ce a avut un efect reducător inedit: punerea semnului egalității între pluripartidism și democrație. În societatea care avea să se clădească în anii următori, partidele politice nu numai că au fost în centrul atenției, dar au devenit actorii

instituționali dominanți. Astăzi, democrația românească este o societate condusă de partide, altfel spus o partidocrație.

Recompunerea procesului de structurare a sistemului partidist din România post-comunistă este scopul demersului nostru, urmând însă o cale inedită. Ne propunem, astfel, să redăm istoria principalelor partide politice așa cum rezultă ea din documente programatice ale partidelor și din mărturiile liderilor politici ai acestora.

Volumul mare al informațiilor adunate, ne obligă la segmentarea demersului nostru, atât pe partide, cât și pe perioade istorice. Ca atare, un prim volum va reface traseul urmat de Frontul Salvării Naționale de la apariția sa, în decembrie 1989 și până în anul 1992, cel al schismei frontiste care a generat actualele formațiuni politice PSD și PDL.

Era perioada provizoratului politic în România postcomunistă, resimțită inclusiv prin evoluția paradoxală a Frontului inițial, nici formațiune statală, nici formațiune partizană, a cărei transformare în partid politic propriu-zis a generat costul scindării. Evoluțiile partidelor succesoare – PSD și PD-L – ca și ale partidelor istorice recompuse după 1989 – PNȚCD, PNL și PSDR –, precum și ale altor partide postcomuniste semnificative, vor constitui subiectele volumelor următoare.

Autorii

GENEZA

În noiembrie 1989, la cel de al XIV-lea Congres al PCR, Nicolae Ceușescu era reconfirmat în fruntea Partidului Comunist Român, evoluția României părând să fie diferită față de cea a celorlalte state socialiste. O lună mai târziu, însă, PCR ieșea pur și simplu din istorie. Din după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, partidul apărut în 1921, cu ajutor sovietic și devenit după 1947, tot cu ajutorul Rusiei sovietice, unicul partid politic al României, dispărea în neant. Nici atunci și nici ulterior nu a apărut o altă organizație politică care, asemenea cazului general din țările postcomuniste, să-și asume continuitatea, reformată sau nu, a partidului comunist.

Pe ruinele PCR s-a născut inițial o structură politică inedită, nici organizație partinică, nici organizație guvernamentală care, sub numele de Frontul Salvării Naționale, amintind de modelul comitetului salvării din Franța revoluționară din 1789, și-a asumat puterea în stat începând din 22 decembrie 1989. În acea seară, cei mai mulți dintre români au putut afla de la televizor ori de la radio că, după fuga lui Ceaușescu, puterea politică a fost preluată de un grup, constituit la sediul Televiziunii din București, al cărui studio nr. 4 a devenit cartierul general al autointitulatului Front al Salvării Naționale.

Compoziția și intențiile sale politice au devenit publice și oficiale prin „Comunicatul către țară al CFSN”, difuzat la Radio și TV și publicat în Monitorul Oficial al României, nr. 1 din 22 decembrie 1989. Iată conținutul comunicatului:

*

CETĂȚENI ȘI CETĂȚENE,

Trăim un moment istoric. Clanul Ceaușescu, care a dus țara la dezastru, a fost eliminat de la putere. Cu toții știm și recunoaștem că victoria de care se bucură întreaga țară este rodul spiritului de sacrificiu al maselor populare de toate naționalitățile și, în primul rînd, al admirabilului nostru tineret, care ne-a restituit, cu prețul sîngelui, sentimentul demnității naționale. Un merit deosebit îl au cei care ani de zile și-au pus în pericol viața, protestînd împotriva tiraniei.

Se deschide o pagină nouă în viața politică și economică a României.

În acest moment de răscruce am hotărît să ne constituim în Frontul Salvării Naționale, care se sprijină pe armata română și care grupează toate forțele sănătoase ale țării, fără deosebire de naționalitate, toate organizațiile și grupările care s-au ridicat cu curaj în apărarea libertății și demnității în anii tiraniei totalitare.

Scopul Frontului Salvării Naționale este instaurarea democrației, libertății și demnității poporului român.

Din acest moment se dizolvă toate structurile de putere ale clanului Ceaușescu. Guvernul se demite, Consiliul de Stat și instituțiile sale își încetează activitatea. Întreaga putere în stat este preluată de Consiliul Frontului Salvării Naționale. Lui i se vor subordona Consiliul Militar Superior, care coordonează întreaga activitate a armatei și a unităților Ministerului de Interne. Toate ministerele și organele centrale în actuala lor structură își vor continua activitatea normală, subordonîndu-se Frontului Salvării Naționale, pentru a asigura desfășurarea normală a întregii vieți economice și sociale.

În teritoriu se vor constitui consilii județene, municipale, orășenești și comunale ale Frontului Salvării Naționale ca organe ale puterii locale.

Miliția este chemată ca, împreună cu comitetele cetățenești, să asigure ordinea publică.

Aceste organe vor lua toate măsurile necesare pentru asigurarea aprovizionării populației cu alimente, cu energie electrică, cu caldură și apă, pentru asigurarea transportului, a asistenței medicale și a întregii rețele comerciale.

Ca program, frontul propune următoarele:

1. Abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernămînt.
2. Organizarea de alegeri libere în cursul lunii aprilie.
3. Separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat și alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unul sau, cel mult, două mandate. Nimeni nu mai poate pretinde puterea pe viață.

Consiliul Frontului Salvării Naționale propune ca țara să se numească în viitor România.

Un comitet de redactare a noii Constituții va începe să funcționeze imediat.

4. Restructurarea întregii economii naționale pe baza criteriilor rentabilității și eficienței. Eliminarea metodelor administrativ-birocratice de conducere economică centralizată și promovarea liberei inițiative și a competenței în conducerea tuturor sectoarelor economice.
5. Restructurarea agriculturii și sprijinirea micii producții țărănești. Oprirea distrugerii satelor.
6. Reorganizarea învățământului românesc potrivit cerințelor contemporane. Reașezarea structurilor învățământului pe baze democratice și umaniste.

Eliminarea dogmelor ideologice care au provocat atâtea daune poporului român și promovarea adevăratelor valori ale umanității. Eliminarea minciunii și a imposturii și statuarea unor criterii de competență și justiție în toate domeniile de activitate.

Așezarea pe baze noi a dezvoltării culturii naționale.

Trecerea presei, radioului, televiziunii din mâinile unei familii despotice în mâinile poporului.

7. Respectarea drepturilor și libertăților minorităților naționale și asigurarea deplinei lor egalități în drepturi cu românii.
8. Organizarea întregului comerț al țării, pornind de la cerințele satisfacerii cu prioritate a tuturor nevoilor cotidiene ale populației României. În acest scop, vom pune capăt exportului de produse agroalimentare, vom reduce exportul de produse petroliere, acordând prioritate satisfacerii nevoilor de căldură și lumină ale oamenilor.
9. Întreaga politică externă a țării să servească promovării bunei vecinătăți, prieteniei și păcii în lume, integrându-se în procesul de construire a unei Europe unite, casa comună a tuturor popoarelor continentului. Vom respecta angajamentele internaționale ale României și, în primul rând, cele privitoare la Tratatul de la Varșovia.
10. Promovarea unei politici interne și externe subordonate nevoilor și intereselor dezvoltării ființei umane, respectului deplin al drepturilor și libertăților omului, inclusiv al dreptului de deplasare liberă.

Constituindu-ne în acest front, sîntem ferm hotărîți să facem tot ce depinde de noi pentru a reinstaura societatea civilă în România, garantînd triumful democrației, libertății și demnității tuturor locuitorilor țării.

În mod provizoriu, în componența Consiliului intră următorii: Doina Cornea, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Laszlo Tokes, Dumitru Mazilu, Dan Deșliu, general Stefan Gușe, general Victor Stănculescu, Aurel-Dragoș Munteanu, Corneliu Mănescu, Alexandru Bîrladeanu, Silviu Brucan, Petre Roman, Ion Caramitru, Sergiu Nicolaescu, Mihai Montanu, Mihai Ispas, Gelu Voican Voiculescu, Dan Marțian, căpitan Lupoiu Mihail, general Voinea, căpitan de rangul I Dumitrescu Emil, Neacșa Vasile, Ciontu Cristina, Baciuc Marian, Bogdan Teodoriu, Eugenia Iorga, Negrițiu Paul, Manole Gheorghe, Cazimir Ionescu, Adrian Sîrbu, Cîrjan Constantin, Domokos Geza, Magdalena Ionescu, Marian Mierlă, Constantin Ivanovici, Ovidiu Vlad, Bucurescu Valeriu, Ion Iliescu.

Dând citire la posturile de radio și televiziune acestui comunicat, Ion Iliescu a precizat:

Deocamdată, este o structură provizorie, gîndită într-un mod foarte operativ. Lista rămîne deschisă. Nu aceasta va fi componența completă a consiliului. Am menționat doar câteva nume de oameni care sînt legate de transformările pe care le cunoaște țara, oameni care au demonstrat spirit de sacrificiu în anii tiraniei, tineri care în aceste zile au fost pe baricade, care și-au pus viața în pericol, reprezentanți ai muncitorilor, ai studenților, ai intelectualității, ai armatei, acele forțe care au fost active, prezente în procesul de instaurare a noului regim al puterii. Lista rămîne, deci, deschisă. Pentru a putea completa componența consiliului, așteptăm propuneri din partea tuturor categoriilor și forțelor sociale care au luptat și au învins.

Acest comunicat este o primă formă de platformă-program a noului organism al puterii de stat din România. Am primit mandatul de a vi-l prezenta.

*

|| CELE DOUĂ FRONTURI ||

FSN a fost, încă din primul moment al existenței sale, o entitate politică cu o viață dublă, chiar dacă nici una suficient conturată inițial. Exista, pe de-o parte, Frontul ca structură de putere a statului, recunoscută sub numele de CFSN, iar de cealaltă parte, Frontul ca grup politic cu o anume reprezentativitate, ca un proto-partid.

În vidul politic și instituțional specific României de după căderea lui Ceaușescu, Consiliul FSN, partea statală a FSN, s-a definit și a acționat ca putere legiuitoare și executivă, deopotrivă.

Reunit pentru prima oară într-o ședință plenară pe 27 decembrie 1989, CFSN a adoptat *Decretul-lege nr. 2 privind constituirea, organizarea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și a consiliilor teritoriale ale Frontului Salvării Naționale*. Iată conținutul acestui act normativ, cel care a legitimat noua structură de putere¹:

Frontul Salvării Naționale s-a constituit și reprezintă unirea tuturor forțelor patriotice și democratice ale țării pentru răsturnarea clanului dictatorial ceaușist, pentru concentrarea aspirațiilor celor mai largi mase de oameni ai țării la o viață liberă și demnă și cadrul afirmării acestora.

În scopul instaurării democrației și libertății, al afirmării demnității poporului român, s-a constituit Consiliul Frontului Salvării Naționale, ca organ suprem al puterii de stat.

Consiliul Frontului Salvării Naționale reunește reprezentanți ai tuturor forțelor patriotice ale țării, de toate categoriile sociale și de toate naționalitățile.

¹ Publicat în Monitorul Oficial al României nr. 4 din 27 decembrie 1989.

Pentru realizarea unei societăți cu adevărat democratice în țara noastră și pentru asigurarea și apărarea drepturilor fundamentale ale omului și cetățeanului, Programul Consiliul Frontului Salvării Naționale prevede:

- abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicia unui sistem democratic pluralist de guvernământ;
- organizarea de alegeri libere în cursul lunii aprilie 1990;
- separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat și alegerea conducătorilor politici pentru unul sau, cel mult, două mandate;
- restructurarea întregii economii naționale pe baza criteriilor rentabilității și eficienței. Eliminarea metodelor administrativ-birocratice de conducere economică centralizată, promovarea liberei inițiative și a competenței în conducerea tuturor sectoarelor economice;
- restructurarea agriculturii și sprijinirea micii producții țărănești. Oprirea distrugerii satelor;
- reorganizarea învățământului românesc potrivit cerințelor contemporane. Reașezarea structurilor învățământului pe baze democratice și umaniste;
- promovarea unei ideologii umaniste și democratice, a adevăratelor valori ale umanității. Eliminarea minciunii și a imposturii, statuarea unor criterii de competență și justiție în toate domeniile de activitate;
- așezarea pe baze noi a dezvoltării culturii naționale;
- libertatea presei, radioului și a televiziunii; trecerea acestora în mâinile poporului;
- respectarea drepturilor și libertăților minorităților naționale și asigurarea deplinei lor egalități în drepturi cu românii;
- libertatea cultelor; garantarea liberei manifestări a credințelor religioase;
- organizarea întregului comerț al țării pornind de la cerințele satisfacerii cu prioritate a tuturor nevoilor cotidiene ale populației României. În acest scop, se va pune capă exportului de produse agroalimentare și se va reduce exportul de produse petroliere, acordându-se prioritate satisfacerii nevoilor de cădură și lumină oamenilor;
- salvarea echilibrului ecologic și eliminarea acelor lucrări și investiții care provoacă daune aerului, apei, solului și pădurilor țării; promovarea unor tehnologii moderne nepoluante;
- întreaga politică externă a țării va servi promovării bunei vecinătăți, prieteniei și păcii în lume, integrându-se în procesul de constituire a unei Europe unite, casa comună a tuturor popoarelor continentului.

România va respecta angajamentele sale internaționale și, în primul rând, cele decurgând din Tratatul de la Varșovia și din acordurile de la Helsinki.

În realizarea scopului și programului său, Consiliul Frontului Salvării Naționale decretează:

Art. 1

Numele țării este România.

Forma de guvernământ a țării este republica.

Drapelul țării este tricolorul tradițional al României, având culorile așezate vertical în următoarea ordine, pornind de la lance: albastru, galben, roșu.